

Stručni rad

UDK 821.163.4.09-1

Borislav JOVANOVIĆ (Mojkovac)

tiodor.j@t-com.me

**LIBROSKOPIJA: ZBIRKA POEZIJE *DEVEDESET DEVETI JE*
OBOŽAVAO MASLAČAK SLOBODANA VUKANOVIĆA**

Tamna ogledala transhumanizma

Oneobičavanje već uobičajenog kao jednog od imperativa umjetnosti uopšte, te autorskog odnosa između pojave i njene predstave, kod Slobodana Vukanovića je izdignuto na koji kvadrat više. Između ostalog, to se ogleda i u naslovljavanju svojih pjesama, ili, ciklusa, stihovima iz dotične ili noseće pjesme. Ili pak, kao u slučaju ove zbirke – jedan stih je stavljan u naslov knjige dajući do znanja kako je maslačak kao svojevrsni simbol prirodnog stanja svijeta izgubio svoju konkurentnost u ovom dekartovski rečeno najljepšem od najljepših svjetova. Isti je slučaj i sa završnom pjesmom, ciklusom, nazvanom *Kako su na Times Square vodili ljubav Grigorije i Amalija Jezersky*. Podsjećamo i na nazive nekih dosadašnjih zbirki pjesama: *Zvezdano perje*, *Snimci kasete brodskog dnevnika*, *Svemirska seoba Montenegro*, *Krilate ribe nose Zlatoustog Jermonaha*, *Nećeš mi vjerovati*, *Amalija je postala vjeternjača*, *Djevojčica sa glavom pomorandže*. Ali nije sve, svakako, u naslovima (oni su samo markacije jedne poetske individualnosti), već u onom što već na prvi pogled jednu poetiku čini dekonstrukcijom konvencionalnog.

Antikanonizam

Ovom zbirkom pjesama Slobodan Vukanović, svakako, dopisuje još „čudnije“ svoje prethodne zbirke pjesama čuvajući dosljedno, ali ne i kanonski, svoj poetski svijet započet prije pedesetak godina. Kažemo ne i kanonski jer je njegova poezija još od prvih stihova bila antikanonska u svakom pogledu. Ta razbarušena energija i forma poetskog sama po sebi nosila je i nosi dugotrajnu subverzivnost. Poezija koju je uzeo kao znak sopstvenog rukopisa je bila više za 21. nego za 20. vijek. Strastvenom ekstravagancijom i ironijom sve je to tranžirano slobodnim disanjem poetskog bića. Mobilnošću jezičke fantastike, ili nadrealnošću visprenog jezičkog poigravanja. Poigravanja u kontekstu poetike *Homo ludens*, odnosno istoimene knjige Johana Huizinga

napisane prije skoro sto godina. Tamo se o autorskoj poziciji kaže: „*Preostalo mi je ili pisati sada, ili ne pisati uopšte. Pišite o onom što vam leži na srcu. Dakle, napisao sam...*“

Podsticaj za bjekstvo od tradicionalizma Vukanoviću je prije svega dao susret sa signalizmom kao novorođenim poetskim sistemom koji je, kada se pojavio šezdesetih godina prošlog vijeka, bio škrto prihvaćen ne samo u jugoslovenskoj književnosti. Na signalističku inovativnost, koja je bila multiumjetničkog i multimedijalnog koncepta i drugačijih strukturnih obilježja, gledalo se kao na eksperiment. A imao je, u stvari, radikalnu, tragalačku, poetsku misiju. Danas već postoje svjetske antologije signalizma i njegovih autora.

Ovaj svojevrsni književni eskuzivitet sa šarolikom disperzijom znakova poslužio je Vukanoviću kao mladom pjesniku više kao saznanje da iza tekuće poezije ima i neke koja može biti disidentska, ali i povod za preskakanje ustaljenih izražajnih prepreka, nego kao sopstveni poetski *modus operandi*. Opirao se onome što je bilo u fokusu svog vremena tražeći neko drugo pjesničko vidikovlje. Neki drugi poetski klik, makar u tom trenutku to bilo i marginalizovano kao što i jeste bio. U tom njegovom pohodu na svijet neustaljene poezije ušao je odlučno misleći, prije svega, na budućnost poezije i suštinu njene modernosti i vječitog otkrivanja neotkrivenog.

Hermetizam

Razumljivost ili nerazumljivost teksta, lakoća ili teškoća čitanja stihova nije ga pokolebala. Dao je prednost hermetizmu, odnosno, onoj vrsti teksta koji će imati dovoljno prostora za kompleksnije tumačenje. I, ne samo jedan ključ za otvaranje njegove unutrašnje razjedinjenosti i sjedinjenosti. Bilo je to priklanjanje ne zatvorenom i nečitkom pismu, već upravo otvorenom tekstu kao zaštitnom znaku moderne literature. Ili, gadamerovski rečeno, hermeneutičkoj refleksiji koja je bezuslovo usmjerena na otkrivanje složene semantike kroz sondiranje tekstualne enigme.

Hermetizam i hermeneutika su antipodi dogmatizmu i nikad dovoljno iskorijenjenom utilitarizmu i oktroisanoj recepciji svijeta. Jer kroz formu otvorenog, odnosno semantički i estetski višedimenzioniranog teksta dolazi se do književnih opcija koje imaju svoju fluidnu i operativnu strukturu. Odbojnost prema hermetizmu izraza je recidiva ne tradicije, već tradicionalizma. Tako je bilo od simbolizma preko elitizma, nadrealizma, do postmodernih račvanja. Ništa nije moguće kao ono što se može dešavati u jeziku i u njegovim solilokvijalnim kristalizacijama. Tu se dešavaju oni poetski idiomi koji tekstu daju beskonačno proširivanje svijeta.

Upravo na ovaj, hermetizovani način se može promišljati i o najbitnijim pitanjima savremene egzistencije – kao što je u zbirci *Devedeset deveti je obožavao maslačak* Slobodana Vukanovića. A riječ je o zbirci poezije, koja na esteizovan i ekspresivan, fantazmagoričan način govori o transhumanizaciji. O gubljenju čovjeka kao čovjekolikog bića, mašinizaciji i digitalizaciji njegove duše. O postljudskom biću.

Antičovjek

U istoimenoj pjesmi nalaze se i stihovi: *Sada smo iste širine / iste visine / isti broj cipela / isti broj očiju / iste su nam usne / iste dužine prsti / isti nos / ista boja kose / isti su nam zubi jezik uši / isti nam je broj gaćica, grudnjaka... Hoću da budem Robot / Hoću da budem Nano Ruža / U digitalnom Dvorcu Pete Dimenzije... Nauka je Bog / Kako će se zvati Čovjek?* U pjesmi *Riječi su Hamlet* Vukanović kaže: *Kad bi se moglo, Najljepše je biti rijeka, i biti zvijezda. Riječi su kao Hamlet / stalno ponavljaju „Biti ili ne biti“... Već spomenuta pjesma o vođenju ljubavi na Tajms skveru počinje ovom strofom: Na Times Square deveti Nivo sto sedamdeset i tri metra / Ljubavnici izvode figure veneris / Položaje 17, 23, 64, 78 / Sto šezdeset jedan metar / Noge kao leptiri otvaraju se / Zatvaraju se... Tinejdžeri pamte položaje / Uzdišu devedesetogodišnjaci / Studentkinja iz Tokija „lovi“ položaje mobilnim / Kaže prijatelju / „Obožavam lude strastvene homoide“...*

Nije Vukanović pisac naučne fantastike kako se to ponekad kaže. On je pisac stvarnosne fantastike čiji smo svakodnevni pacijenti, asimilovani svjesno ili nesvjesno. Participijenti u onom što je žrtvovanje duhovnosti zarad pretvaranja našeg bića u automatizovano, otuđeno, tehnološko – virtuelnim zarobljeno stvorenje.

Zbirka *Devedeset deveti je obožavao maslačak* ima pet ciklusa: *Hoću da budem Nano ruža u digitalnom dvorcu pete dimenzije, ili, kako se zvati čovjek?*; *Bijeli valcer u Podgorici*; *Imali su okean, sad traže kap*; *Gubitnik stvarnosti*; *Opomene gospodina trijeznog*.

Slobodan Vukanović, zapravo, nije nikad pisao onako kako su pisali drugi još od svog pjesničkog inicijuma šezdesetih godina prošlog vijeka. Avangardno, makar, u datom trenutku bilo i autistično je bio njegov pozivni poetski zov. Bio je i ostao nekako po strani od samog početka, ali na pravoj strani poezije. To što mu književna kritika nije bila mnogo naklonjena, njegova je prednost.